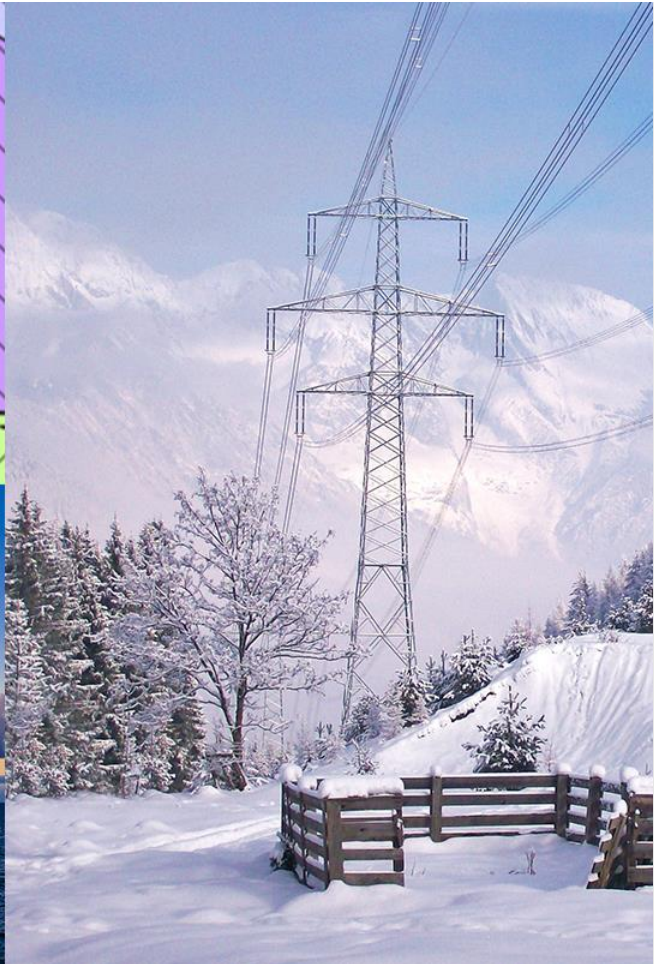

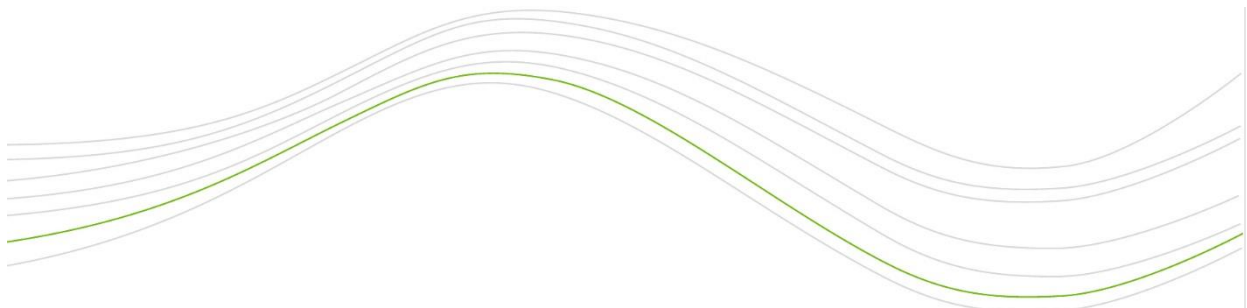
Kartverket

UTREDNING

Juridiske virkemidler for gjenbruk av geodata innsamlet etter offentlige krav

15. 2. 2022

UTREDNING

Juridiske virkemidler for gjenbruk av geodata innsamlet etter offentlige krav

Prosjekt: Tiltak 12 i handlingsplan til nasjonal geodatastrategi - Gjenbruk av data innsamlet etter offentlige krav

Emne: Geografisk infrastruktur, Nasjonal geodatastrategi, Gjenbruk av data

Fra: Kartverket, med bidrag fra Norges vassdrags- og energidirektorat

Til: Kartverket, Samordningsgruppen for geografisk informasjon

Kopi til: Kommunal- og distriktsdepartementet

Dato: 15. februar 2022

Forfatter/redaktør: Erik Foldvik Humlen (NVE), Kristine Grønlund (Kartverket) og Hanna Jetlund Løvaas (Kartverket)

Innhold

1	Innledning.....	1
1.1	Mandat.....	1
2	Arbeidsgruppen	1
3	Avgrensninger	2
4	Generelt regelverk knyttet til deling av data	2
4.1	Geodataloven.....	2
4.2	Offentlighetsloven.....	3
4.3	Miljøinformasjonsloven	3
4.4	Åndsverkloven.....	4
4.5	Kort om taushetsplikt	5
5	Utvalgte prosesser	6
5.1	Planregelverket	7
5.1.1	Redegjørelse for regelverket	7
5.1.2	Forvaltning av regelverket i praksis.....	9
5.2	Konsesjon for nettanlegg	10
5.2.1	Redegjørelse for regelverket	10

5.2.2 Forvaltning av regelverket i praksis.....	12
5.3 Bore- og brønnaktivitet.....	13
5.3.1 Redegjørelse for regelverket	13
5.3.2 Forvaltning av regelverket i praksis.....	15
6 Konklusjoner	16
6.1 Funn.....	16
6.1.1 Lovverket er fragmentert.....	16
6.1.2 Mangelfull regulering av hele prosessen.....	17
6.1.3 Manglende sanksjonsmuligheter	17
6.2 Løsningsforslag	18
6.2.1 Fokus på datafangst i lovgivningsprosessen	18
6.2.2 Tette hull i eksisterende regelverk	19
6.2.3 Klargjøre rettighetsproblematikk	20
6.2.4 Mer kunnskap og veiledning.....	20

1 Innledning

Store mengder geografisk informasjon samles inn som del av kartleggingsprogrammer, forskning, konsekvensvurderinger og annen offentlig finansiert eller pålagt dokumentasjon – men uten at det nødvendigvis legges til rette for gjenbruk. Målet er at slike data skal bli mer tilgjengelige for bred bruk i samfunnet.

Som et ledd i oppfølgingen av nasjonal geodatastrategi, er det utarbeidet en handlingsplan som beskriver ulike tiltak på geodataområdet. Tiltak 12 under denne strategien fokuserer på å sikre gjenbruk av geodata innsamlet etter offentlige krav. Under dette tiltaket er det også flere aktiviteter. Aktivitet nummer 4 har som mål å redegjøre for lover og regler som omhandler innsamling og deling av geodata innsamlet etter offentlige krav.

1.1 Mandat

Basert på aktivitet nummer 4 under tiltak 12 har den juridiske arbeidsgruppen definert det videre arbeidet med oppfølging av aktiviteten i et mandat.

Mandatet for den juridiske arbeidsgruppen har vært å utrede noen utvalgte eksisterende prosesser og regelverk (lover og forskrifter) som krever og resulterer i datafangst av geodata.

De ulike prosessene og reglene som gjelder for kartlegging av ulike typer geodata beskrives nærmere, og det undersøkes hvordan reglene fungerer i praksis.

Mandatet har videre vært å si noe om hvilke regler/ordninger som fungerer og hvilke som ikke fungerer med tanke på å sikre mest mulig gjenbruk av data. Målet med utredningen er å svare på hvilke forbedringer som kan gjøres for å få dagens ordninger til å fungere bedre, og hvilke juridiske virkemidler som kan tas i bruk for å sørge for at data som samles inn blir avlevert og kan gjenbrukes.

2 Arbeidsgruppen

Den juridiske arbeidsgruppen har bestått av to jurister fra Kartverket og en jurist fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE). Undergruppen ble opprettet og fikk oppdraget i andre kvartal i 2021.

Arbeidsgruppen har hatt jevnlige arbeidsmøter og dialog. På grunn av koronapandemien har all dialog i arbeidsgruppen foregått digitalt.

Arbeidsgruppen har jobbet med å identifisere ulike regelverk som inneholder offentlige krav til kartlegging av geodata. I tillegg har arbeidsgruppen identifisert overordnet regelverk som har betydning for innsamling og deling av data.

For å avdekke hvordan dagens regelverk fungerer og praktiseres har arbeidsgruppen foretatt intervjuer av ulike fagetater og organisasjoner med ansvar for forvaltning av regelverk. I arbeidet har arbeidsgruppen intervjuet:

- NVE, Seksjon nettkonsesjon

- Drammen kommune, planavdelingen
- KS
- Oljedirektoratet
- Kartverket, sjødivisjonen

I tillegg har Miljødirektoratet gitt skriftlig innspill.

For å kunne gjennomføre denne utredningen med de ressurser som er avsatt, og innen den tidsrammen som er gitt, har det vært nødvendig for arbeidsgruppen å gjøre en del avgrensninger både i tema og omfang.

3 Avgrensninger

Det er en svært omfattende oppgave å lage en fullstendig oversikt over eksisterende prosesser og regelverk som krever og resulterer i datafangst av geodata. Arbeidsgruppen har gjort avgrensninger både med hensyn til hvilke regelverk vi har sett på, hvilke prosesser vi har fokusert på og hvilke juridiske virkemidler som blir/kan bli brukt.

Arbeidsgruppen har valgt gjøre avgrensninger i hvilke prosesser som er utredet nærmere. Prosessene er valgt ut på bakgrunn av flere kriterier;

1. fokusere på områder hvor det samles inn større volumer eller viktige geodata,
2. velge ut prosesser med ulik regulering av deling og gjenbruk av geodata
3. tilgang på relevante personer i fagmiljøene som gjør det mulig å innhente informasjon om hvordan regelverk forvaltes i praksis

På bakgrunn av dette har arbeidsgruppen valgt å fokusere på planprosessen, konsesjon for nettanlegg og tillatelse til bore- og brønnaktivitet på norsk sokkel. Disse tre prosessene vil bli nærmere redegjort for i kapittel 5.

Det finnes en rekke juridiske virkemidler som kan benyttes for å bidra til økt gjenbruk av geodata. Arbeidsgruppen har valgt å avgrense hvilke juridiske virkemidler som blir behandlet i denne utredningen. Det er i hovedsak juridiske virkemidler som finnes i lov og forskrift som blir behandlet. I begrenset grad blir også tilknyttede retningslinjer og veiledning til disse gjennomgått.

Gjennom anskaffelsesprosesser og kontraktsvilkår kan det offentlige stille krav til innlevering og deling av geodata. Juridiske virkemidler knyttet til dette blir ikke behandlet i denne utredningen.

4 Generelt regelverk knyttet til deling av data

4.1 Geodataloven

Geodataloven med tilhørende forskrift implementerer INSPIRE-direktivet. INSPIRE sørger for standardisering av geodata for å legge til rette for utveksling og kombinerings over landegrensene i Europa.

Geodataloven krever ikke etablering av data, men gir regler om samvirke og deling. Geodataloven skal bidra til god og effektiv tilgang til offentlig geografisk informasjon (geodata) for offentlige og private formål.

For offentlige myndigheter i Norge (Deltakende virksomheter og virksomheter etter [§ 1](#) andre ledd) innebærer geodatavloven blant annet en plikt til å sørge for at geodatasett og tilhørende geodatatjenester kan virke sammen med andre geodatasett og geodatatjenester uten gjentatte manuelle inngrep, slik at verdien av geodatasettene og geodatatjenestene økes. De skal gjennomføre nødvendige tiltak for å dele spesifiserte geodata gjennom felles infrastruktur for geografisk informasjon. Tiltakene skal gjøre det mulig for deltakende virksomheter å få tilgang til, utveksle og bruke geodatasett og geodatatjenester.

Det er også krav om at de spesifiserte geodata og tilhørende offentlige geodatatjenester blir gjort tilgjengelige i harmonisert format slik at data og tjenester kan samvirke.

4.2 Offentlighetsloven

Offentlighetsloven med forskrift har regler om tilgang på og viderebruk av offentlig informasjon. Reglene i loven og forskriften gjennomfører direktiv 2003/98/EF om viderebruk av den offentlige sektors informasjon.

Det er bestemt i offentlighetsloven § 1 siste setning at loven skal «og leggje til rette for vidarebruk av offentleg informasjon». I offentlighetsforskriften §§ 6 og 7 er det blant annet gitt regler om tilgjengeliggjøring av dokument på internett. Reglene sier blant annet at opplysninger som er underlagt taushetsplikt og materiale som andre har immaterielle rettigheter til ikke skal legges ut på internett.

I henhold til definisjonen av dokument i offentlighetsloven § 4 vil geodata være omfattet av lovens regler. Det er særskilt fastsatt i offentlighetsloven § 9 at man skal kunne kreve utlevert sammenstilling av opplysninger som er elektronisk lagret i databaser, dersom dette kan gjøres med enkle fremgangsmåter.

Offentlighetsloven kan derfor være et viktig virkemiddel for tilgang til og viderebruk av geodata som det offentlige besitter.

4.3 Miljøinformasjonsloven

Miljøinformasjonsloven har blant annet som formål å sikre allmennheten tilgang til miljøinformasjon og dermed gjøre det lettere for den enkelte å bidra til vern av miljøet.

Miljøinformasjon er definert i lovens § 2. Begrepet omfatter både faktiske opplysninger og vurderinger. Informasjon om miljøet er blant annet informasjon om miljøtilstanden. Dersom denne informasjonen gis gjennom geodata, legger loven til rette for hvordan informasjon skal være tilgjengelig og klar for deling.

Etter loven har det offentlige et ansvar for å ha og tilgjengeliggjøre miljøinformasjon. Ethvert forvaltningsorgan som er omfattet av offentlighetsloven § 2 skal på et overordnet nivå ha miljøinformasjon som er relevant for sine egne ansvarsområder og funksjoner, og gjøre denne informasjonen allment tilgjengelig,

jf. miljøinformasjonsloven § 8. Dette er en bestemmelse om aktiv informasjonsplikt, altså en plikt til å gi informasjon på eget initiativ.

Enhver har rett til den informasjonen som foreligger hos et offentlig organ. Loven er et eksempel på hvordan det kan legges til rette for gjenbruk av informasjon innenfor bestemte områder og hvordan ansvaret plasseres.

Loven innskrenker ikke retten til opplysninger etter offentlighetsloven, forvaltningsloven eller annen lovgivning, og gjelder med de begrensningene som følger av åndsverkloven jf. miljøinformasjonsloven § 3.

4.4 Åndsverkloven

Geodata som gis til det offentlige, vil i mange tilfeller kunne falle inn under definisjonen av «åndsverk», jf. åndsverkloven § 2. Slike geodata er dermed som utgangspunkt opphavsrettslig vernet etter åndsverkloven. Som hovedregel må derfor mottakeren av slik data ha samtykke fra den som har opphavsrett for å kunne publisere eller på annen måte gjenbruke dataene. Opphavsrettslig vern vil dermed kunne være en hindring for gjenbruk av geodata.

Åndsverkloven § 14 inneholder unntak fra hovedregelen:

§ 14. Åndsverk som ikke har opphavsrettslig vern

Lover, forskrifter, rettsavgjørelser og andre vedtak av offentlig myndighet er uten vern etter denne loven. Det samme gjelder forslag, utredninger, uttalelser og lignende som gjelder offentlig myndighetsutøvelse, og er avgitt av offentlig myndighet, offentlig oppnevnt råd eller utvalg, eller utgitt av det offentlige.

I juridisk teori er det antatt at reguleringsplaner som er utarbeidet eller fastsatt av kommunen omfattes av dette unntaket. Det samme gjelder konsulentrapporter som er grunnlag for offentlige beslutninger, jf. Uttalelsen i norsk lovkommentar til § 9 i åndsverkloven (tilsvarende bestemmelse som § 14 i loven av 1961):

*«Forslag, utredninger og andre uttalelser som gjelder offentlig myndighetsutøvelse, og er avgitt av offentlig myndighet, offentlig oppnevnt råd eller utvalg, eller utgitt av det offentlige» omfatter bl.a. NOU-er, lovforarbeider og stortingsmeldinger som inngår som beslutningsgrunnlag i lovsaker. Andre eksempler er departementenes notater ved forberedelse til vedtak i enkeltsaker, **reguleringsplaner utarbeidet eller fastsatt av offentlige myndigheter og rapporter fra institusjoner mv. som er gitt i oppdrag å foreta utredning som grunnlag for offentlige beslutninger, herunder konsulentrapporter og oppdragsforskning.** Unntaksregelen i første ledd omfatter også private institusjoner som er tildelt kompetanse til å utøve offentlig myndighet, hvilket f.eks. er tilfelle for Veritas og en del fiskeriorganisasjoner.» (vår utheving)*

Bestemmelsen i § 14 stiller som vilkår at vedtakene eller utredningene må være «avgitt av offentlig myndighet» eller «utgitt av det offentlige».

«Avgj» vil si å lage eller produsere noe selv. Det offentlige produserer ikke alltid geodata med egne ressurser. Det er ofte private aktører som innhenter eller får geodata utarbeidet som en del av den nødvendige utredningen av forvaltningssaken.

Utgivelse er definert i åndsverkloven § 10. Et dokument vil være utgitt når et «rimelig antall eksemplarer av verket med samtykke av opphavsmannen er brakt i handelen, eller på annen måte spredt blant allmennheten.». Det er ikke et krav at det offentlige selv har produsert verket.

I juridisk teori er det antatt at når et verk gjøres tilgjengelig utenfor det private område gjennom publisering på internett, vil dette være en utgivelse av verket. Offentlige høringer som gjennomføres, eller offentliggjøring av rapportene på nettsiden til det offentlige organ, vil være en utgivelse etter åndsverkloven § 14, jf. § 10 annet ledd. Jon Bing uttaler også i sin artikkel fra 1994 at en høring ofte vil innebære en mangfoldiggjørelse for en så vid krets at det typisk vil foreligge en «utgivelse»¹.

NVE har foretatt en egen juridisk vurdering av spørsmålet om opphavsrett til data i forbindelse med innsending av nærmere spesifiserte rapporter til NADAG².

4.5 Kort om taushetsplikt

Alle forvaltningsorganer og ansatte i disse har taushetsplikt for visse personopplysninger og skjermingsverdig informasjon. Taushetsplikten gjelder også for geodata som skal gjenbrukes hvis den inneholder taushetsbelagt informasjon. Taushetsplikten kan følge både av forvaltningsloven og spesiallovgivningen.

Bestemmelser om taushetsplikt i forvaltningsloven eller andre lover vil gå foran det offentlige sitt ønske om å gjenbruke dataene. Taushetsbelagt informasjon vil altså kunne begrense hva som kan tilgjengeliggjøres.

Personsensitiv informasjon skal ikke offentliggjøres, jf. forvaltningsloven § 13 første ledd. I offentlighetsforskriften § 7 annet ledd er det blant annet bestemt at fødselsnummer, personnummer og opplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10 ikke skal gjøres tilgjengelige på internett.

Naturfareutredninger, geotekniske grunnundersøkelser og andre geodata vil bare unntaksvis inneholde personopplysninger. Det vil bero på en konkret vurdering om geodataene inneholder opplysninger som må sladdes før de kan gjenbrukes.

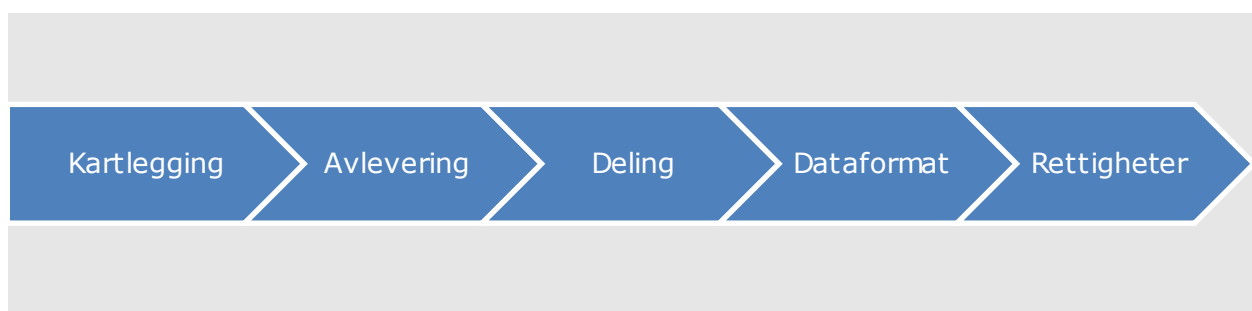
¹ Jon Bing i COMPLEX-1994-6-69, Databaser med «offentlige dokumenter» – Særlig om den norske åndsverklov § 9 på side 88

² Legg inn referanse og legg som vedlegg

5 Utvalgte prosesser

I en prosess som involverer krav om kartlegging som resulterer i datafangst, vil det være ulike elementer som kan reguleres nærmere for å sikre mulighet for gjenbruk av dataene.

Prosesser som det har vært relevant for arbeidsgruppen å se på, er prosesser hvor det stilles krav til kartlegging. Arbeidsgruppen har kun sett på prosesser hvor det offentlige stiller krav til kartlegging gjennom lov eller forskrift. For å sikre gjenbruk av de dataene som samles inn gjennom kartleggingen, er det forskjellige elementer som kan reguleres nærmere i lovverket. Arbeidsgruppen har delt inn elementene etter kartlegging inn i fire kategorier; krav til avlevering av data, krav til deling av data, krav til dataformat og regulering av rettighetene til data.

Arbeidsgruppen har etter de kriteriene som er nevnt i kapittel 3 valgt å se nærmere på planprosessen, konsesjonstildeling for nettanlegg og tillatelse til bore- og brønnaktivitet. I dette arbeidet har arbeidsgruppen undersøkt hvordan disse fire elementene er regulert i lov og forskrift, i tillegg til at utvalgte etater som forvalter reglene har blitt intervjuet for å undersøke hvordan regelverket praktiseres og fungerer.

Under vises en overordnet oversikt over hvilke av elementene som er regulert innenfor de tre utvalgte prosessene. Tabellen sier ingenting om det nærmere innholdet i de ulike reguleringene, men kun at det eksisterer lov- eller forskriftsbestemmelser som sier noe om det enkelte elementet. Det nærmere innholdet i reguleringene blir behandlet i kapitlene under. Tabellen sier heller ikke noe om hvorvidt reguleringene som eksisterer er tilstrekkelige for å sikre gjenbruk av dataene.

	Kartlegging	Avlevering	Deling	Dataformat	Rettigheter
Plan					
Data innsamlet ved konsekvensutredning	•	•	•	•	
Andre utredningsdata	•	•		•	
Plankartet		•	•	•	•

Kraftledninger					
Data innsamlet ved konsekvensutredning	•	•	•	•	
Andre utredningsdata	•	•			
Ledningstrasé		•			
Petroleum					
Geofysiske data innsamlet ved undersøkelsesaktivitet	•	•	•	•	•

5.1 Planregelverket

5.1.1 Redegjørelse for regelverket

Planprosessen stiller en rekke krav både til bruk og produksjon av geodata. Som grunnlag for planprosessen, skal kommunen i samarbeid med staten sørge for at det foreligger et oppdatert offentlig kartgrunnlag, jf. plan- og bygningsloven (pbl.) § 2-1 og kart- og planforskriften § 5.

Etter pbl. § 4-1 skal det lages planprogram for «alle regionale planer og kommuneplaner, og for reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn». Planprogrammet skal blant annet gjøre rede for behovet for utredninger. Alle planforslag skal ha en planbeskrivelse som beskriver «planens formål, hovedinnhold og virkninger, samt planens forhold til rammer og retningslinjer som gjelder for området», jf. pbl. § 4-2 første ledd. For noen planer er det i tillegg krav om konsekvensutredning, jf. pbl. § 4-2 andre ledd og kapittel 14.

Både for planer med og uten krav til konsekvensutredning, vil det være flere forskjellige temaer som må belyses nærmere i arbeidet med et planforslag. Forskjellen mellom planer med og uten krav til konsekvensutredning, vil i hovedsak være hvor omfattende utredninger som må gjennomføres, og formkravene til disse utredningene.

Geodata kan også oppstå gjennom at det stilles krav til å framskaffe geodata etter kart- og planforskriften § 6.

§ 6. Krav om kartlegging

Kommunen kan kreve at den som fremmer planforslag, konsekvensutredning eller søknad om tiltak etter plan- og bygningsloven, skal framskaffe geodata når dette er nødvendig for å ta stilling til forslaget. Slikt krav kan bare framsettes dersom det offentlige kartgrunnlaget ikke er nøyaktig eller detaljert nok til å kunne ta stilling til forslaget. Kommunen skal så tidlig som mulig informere om at slikt krav kan bli aktuelt og grunnen til dette.

Kommunen kan innarbeide mottatte geodata i det offentlige kartgrunnlaget. Dersom kommunen ikke selv innarbeider slike data i det offentlige kartgrunnlaget, skal den stille dem til rådighet for andre relevante offentlige organ i den grad det må antas å være anvendelig.

Kommunen skal gi opplysninger om vedtatte formålsgrenser i arealplan med så stor nøyaktighet at forslagsstiller uten ytterligere undersøkelser kan legge informasjonen til grunn for sitt forslag.

En rekke av temaene forslagsstiller blir pålagt å utrede gjennom planprosessen, vil også resultere i geodata. Forskriften om konsekvensutredninger § 21 angir hvilke tema som kan inngå i en konsekvensutredning. Denne temaoversikten benyttes også som et utgangspunkt for vurderingen av hvilke tema som skal utredes i planleggingen generelt, også der planen ikke kommer inn under kravene til konsekvensutredning. Opplistingen i § 21 inneholder følgende tema:

- naturmangfold, jf. naturmangfoldloven
- økosystemtjenester
- nasjonalt og internasjonalt fastsatte miljømål
- kulturminner og kulturmiljø
- friluftsliv
- landskap
- forurensning (utslipp til luft, herunder klimagassutslipp, forurensning av vann og grunn, samt støy)
- vannmiljø, jf. vannforskriften
- jordressurser (jordvern) og viktige mineralressurser
- samisk natur- og kulturgrunnlag
- transportbehov, energiforbruk og energiløsninger
- beredskap og ulykkesrisiko
- virkninger som følge av klimaendringer, herunder risiko ved havnivåstigning, stormflo, flom og skred
- befolkningens helse og helsens fordeling i befolkningen
- tilgjengelighet for alle til uteområder og gang- og sykkelveinett
- barn og unges oppvekstvilkår
- kriminalitetsforebygging
- arkitektonisk og estetisk utforming, uttrykk og kvalitet

Videre stiller konsekvensutredningsforskriften § 24 krav til geodata som er samlet inn i konsekvensutredningen.

§ 24. Innleggelse av data i databaser

Data som er samlet inn i arbeidet med konsekvensutredningen skal systematiseres i samsvar med standarder når slike foreligger. De systematiserte dataene skal gjøres tilgjengelige for offentlige myndigheter, slik at dataene kan legges inn i offentlige databaser. Der det er lagt til rette for dette, skal forslagsstilleren selv legge inn de innsamlede dataene i offentlige databaser.

Konsekvensutredningsforskriften § 24 regulerer dermed innmelding av data som oppstår i konsekvensutredninger. Ved at dataene skal leveres inn til offentlige databaser, legger bestemmelsen også til rette for deling av dataene.

Etter kart- og planforskriften § 7 kan kommunen stille krav om at geodata leveres inn i digital form.

§ 7. Krav om å levere geodata og privat detaljreguleringsforslag i digital form

Kommunen kan kreve at den som fremmer planforslag skal levere planen i digital form. Kommunen skal så tidlig som mulig i planprosessen informere om at slikt krav kan bli aktuelt. Geodata som kommunen skal stille til rådighet for forslagsstiller, skal i så fall også foreligge i digital form.

For planforslag, konsekvensutredning eller søknad om tiltak som krever konsekvensutredning, kan kommunen stille krav til forslagsstiller om geodata i digital form uavhengig av hvilken form kommunens egne geodata foreligger i.

Av kart- og planforskriften § 8 fremgår det at geodataene skal utarbeides i henhold til nasjonale standarder og georeferert til det gjeldende nasjonale geodetiske grunnlaget og projeksjoner.

§ 8. Krav til den private kartleggingen

Geodata avlevert fra privat forslagsstiller til kommunen etter bestemmelsene i § 6 første ledd og § 7 første ledd skal være utarbeidet i henhold til nasjonale standarder og georeferert til gjeldende nasjonale geodetiske grunnlaget og projeksjoner.

5.1.2 Forvaltning av regelverket i praksis

Vårt inntrykk er at det varierer i hvilken grad kravene til avlevering følges opp i praksis. Det samme gjelder der kommunen kan stille krav om at det framskaffes og leveres inn geodata.

Det samles inn svært mange forskjellige typer geodata gjennom planprosesser, og det finnes derfor mange forskjellige mottaksordninger. Det virker å være stor variasjon i hvor mye geodata som leveres inn avhengig av type geodata og hvilken aktør som forvalter datasettene. Ifølge Miljødirektoratet er innleveringsgraden god på datasett de forvalter. Eksempelvis er det utviklet en heldigital flyt for kartlegging av naturtyper på land, og alle data som kartlegges i denne dataflyten leveres dermed inn.

Godt kjente innleveringsordninger med enkel metodikk for innrapportering, virker å bli brukt i relativt stor grad. På områder med mindre kjente løsninger, virker dataene å bli rapportert inn i mindre grad. Kommunen vi snakket med for å få en nærmere beskrivelse av hvordan regelverket brukes i praksis, fortalte også at de opplevde at en del aktører ikke ville levere fra seg data fordi det ikke var en del av avtalen de hadde med den som hadde bestilt utredningen. Dette kan tyde på at det ikke er tilstrekkelig kunnskap verken hos det offentlige eller i bransjen om hvilke data det er krav om å levere inn, og at den innleveringen som foregår i større grad skjer på bakgrunn av avtaler eller frivillighet, enn som følge av lovkrav.

5.2 Konesjon for nettanlegg

5.2.1 Redegjørelse for regelverket

Energiloven med tilhørende forskrifter regulerer konsesjonsprosessen for nettanlegg. Kraftledninger og andre elektriske anlegg kan kun bygges, eies og drives i medhold av en konsesjon etter energiloven, jf. § 3-1. Det er Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) som er konsesjonsmyndighet etter bestemmelsen og som behandler søknadene om konsesjon.

§ 3-1. Konesjon på anlegg

Anlegg for produksjon, omforming, overføring og fordeling av elektrisk energi, kan ikke bygges, eies eller drives uten konsesjon. Det samme gjelder ombygging eller utvidelse av bestående anlegg.

Departementet fastsetter ved forskrift hvor høy spenning eller hvilken installert effekt et elektrisk anlegg skal ha for at første ledd får anvendelse. Departementet kan ved forskrift fastsette unntak fra konsesjonsplikt eller nærmere angitte begrensninger for konsesjonsfrie anlegg.

For konsesjonspliktige anlegg for overføring eller omforming av elektrisk energi med tilhørende elektrisk utrustning og bygningstekniske konstruksjoner etter første ledd, gjelder plan- og bygningsloven § 1-3 andre ledd.

Departementet kan bestemme at ethvert kraftanlegg med endelig konsesjon etter denne lov, og som ikke er unntatt fra plan- og bygningsloven etter tredje ledd, uten videre skal ha virkning som statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 6-4.

Anlegg som krever anleggskonsesjon etter energiloven § 3-1, er med visse unntak, unntatt fra plan- og bygningsloven, jf. plan- og bygningsloven § 1-3 siste ledd. Det betyr at det kan gis konsesjon og bygges anlegg uavhengig av planstatus, at det ikke skal lages reguleringsplan eller gis dispensasjoner for denne typen anlegg, og at det ikke kan vedtas planbestemmelser for dem. Det er kun kapittel 2 og 14 i plan- og bygningsloven som gjelder for anlegg med anleggskonsesjon etter energiloven § 3-1.

Pbl. § 1-3. Tiltak som er unntatt fra loven

Rørledninger i sjø for transport av petroleum omfattes ikke av loven.

For anlegg for overføring eller omforming av elektrisk energi som nevnt i energiloven § 3-1 tredje ledd gjelder bare kapittel 2 og 14.

Plan- og bygningsloven § 2-1 oppstiller en plikt for kommunen til å «sørge for at det foreligger et oppdatert kartgrunnlag for de formål som omhandles i loven.» Videre følger det også av § 2-1 første ledd andre setning at «Staten skal stille til rådighet nasjonale kartdata for alle kommuner. Statlige, regionale og kommunale organer skal legge stedfestet informasjon til rette slik at informasjonen er lett tilgjengelig for bruk i plan- og byggesaksbehandlingen.» I kart- og planforskriften er det gitt nærmere bestemmelser, men uten at statlige organers rolle er presisert.

Etter pbl. § 2-3 skal eieren av infrastruktur i grunnen, sjø og vassdrag dokumentere opplysninger om plassering av og egenskaper ved infrastrukturen, slik at den kan lokaliseres på en effektiv og sikker måte. Eier av ledninger og annen infrastruktur i grunnen (anleggseieren) skal dokumentere hvor infrastrukturanlegget befinner seg slik at anlegget kan lokaliseres på en effektiv og sikker måte. Anleggseieren skal på forespørsel gjøre informasjon om dette tilgjengelig for den som har saklig behov for dette³.

Geodata kan også oppstå gjennom konsekvensutredninger. Det er i mange tilfeller krav om konsekvensutredning ved planlegging av nye kraftoverføringsanlegg. Bestemmelsene om behandling av geodata i konsekvensutredningsforskriften er nærmere behandlet ovenfor i kapittel 5.1.1.

Konsesjonssøknader for nettanlegg skal i hovedsak utformes etter oppsettet i «*Veileder for utforming av søknader om konsesjon for nettanlegg*», nr.2/2020 utgitt av NVE. Veilederen er utarbeidet i tråd med energiloven § 2-1 og energilovforskriften § 3-2 som setter krav om utforming og innhold i konsesjonssøknader.

³ Forskrift om innmåling, dokumentasjon og utlevering av geografisk informasjon om ledninger og annen infrastruktur i grunnen, sjø og vassdrag (ledningsregistreringsforskriften)

Konsesjonssøknaden skal gi de opplysningene som er nødvendig for å vurdere om tillatelse bør gis og hvilke vilkår som skal settes. Departementet har i energilovforskriften satt krav til hvilke opplysninger eller undersøkelser søkeren må sørge for, herunder krav om gjennomføring av ekstern kvalitetssikring.

Det følger av energilovforskriften at søknaden om konsesjon må oppfylle de krav som stilles i energiloven § 2-1, samt øvrige krav som følger av forskriften. Energiloven § 2-1 stiller ingen konkrete krav til geografisk informasjon som skal vedlegges konsesjonssøknaden.

Energilovforskriften har i § 3-2 en oppstilling over hva søknader om konsesjon for elektriske anlegg skal inneholde, herunder f.eks. teknisk beskrivelse av anlegget, redegjørelse for landskapsmessig tilpasning med nødvendig tegnings- og kartunderlag.

Det følger altså direkte av forskriften at konsesjonssøknader så langt det passer skal inneholde tegnings- og kartunderlag, jf. § 3-2 bokstav e. Hva som ligger i dette, er nærmere beskrevet i NVE sin veileder⁴.

5.2.2 Forvaltning av regelverket i praksis

Sammen med konsesjonssøknaden, sender søker kartdata og shape-filer med ledningstraséalternativer inntegnet til NVE. Disse blir blant annet publisert i NVE Atlas i forbindelse med offentlig høring av søknaden. På denne måten blir geodata som utarbeides i forbindelse med søknadsprosessen delt og tilrettelagt for gjenbruk ved at dataene blir offentlig tilgjengelig gjennom NVE sin egen kartdatabase.

For søknader om nye transformatorstasjoner eller ombygging av eksisterende transformatorstasjoner legges det ved situasjonsplan av den aktuelle transformatorstasjonen med tydelig angivelse av plassering av de ulike hoveddelene av stasjonen, samt bygninger.

Det er ikke all data som produseres gjennom konsesjonsprosessen som likevel kan dele og gjenbrukes fritt. Det må hele tiden tas stilling til om dataen inneholder informasjon som kan anses som kraftsensitiv. Et eksempel på dette er detaljerte kart over jordkabler som er ansett som kraftsensitiv informasjon, jf. kraftberedskapsforskriften § 6-2 bokstav e. Kart som inneholder kraftsensitiv informasjon er følgelig taushetsbelagt. Det vil ikke være mulig å dele og gjenbruke data som anses som «kraftsensitiv informasjon», jf. definisjonen i § 6-2 annet ledd.

I veiledningen er det opplyst at det stilles følgende krav til shape-filene som skal innleveres:

- Type – polyline
- Geo-referert med datum: UTM/ETRS 1989 Zone 33N
- Linjeobjektene skal være naturlig oppdelt, eksempelvis fordelt som alternativ, sjøkabel/jordkabel/luftledning etc. Dersom f.eks. kun ett luftledningsalternativ er omsøkt, skal shape-filen bestå av ett linjeobjekt.

⁴ [Veileder Nr. 2/2020 – Veileder for utforming av søknader om konsesjon for nettanlegg](#)

Det finnes god veiledning knyttet til konsesjonsprosessen. Veiledningen gir informasjon om hva slags data som skal sendes inn, hva slags kvalitet dataene skal ha og til dels informasjon om hvordan dataen vil bli publisert. Slik regelverket i dag er utformet, er det imidlertid ingen særskilt regulering av hvordan de innsamlede dataene kan gjenbrukes.

5.3 Bore- og brønnaktivitet

5.3.1 Redegjørelse for regelverket

Lov om petroleumsvirksomhet krever at de som skal drive petroleumsvirksomhet har egne tillatelser, godkjenning og samtykke til å drive henholdsvis med undersøkelser, utvinning og til å ha anlegg og drifte innretninger.

I forskrift om ressursforvaltning i petroleumsvirksomheten (ressursforskriften) er det angitt nærmere hva som skal kartlegges og meldes inn til Oljedirektoratet både i forkant av undersøkelsene og i etterkant. Siden det er i etterkant at innrapporteringskrav knyttet til geodata i hovedsak ligger, er det denne prosessen vi har valgt å fokusere på i rapporten.

Det er da nærmere fastslått i ressursforskriften § 25 hvilke geodata som skal leveres inn til Oljedirektoratet.

§ 25. Geofysiske data

Rettighetshaver skal vederlagsfritt, så snart som mulig, og senest innen 3 måneder etter at den enkelte undersøkelsesaktiviteten er fullført, sende følgende materiale og dokumentasjon fra aktiviteten til Oljedirektoratet eller den direktoratet peker ut til å forvalte data:

- a. seismiske felldata med nødvendige navigasjonsdata
- b. prosesserte seismiske data, hastighetsdata og navigasjonsdata
- c. prosesserte gravimetriske, magnetiske og elektromagnetiske data, med tilhørende navigasjonsdata
- d. analyseresultater, kart og profiler som fremstiller resultatene fra andre geofysiske eller geologiske undersøkelser som varmestruømmålinger, radiometriske målinger, prøvetakinger mv.

Plikten til å sende materiale og dokumentasjon etter første ledd omfatter alle data som er en naturlig del av prosesseringssekvensen og som blir lagret og distribuert til rettighetshaver. Dersom dataene etter rutinemessig prosessering blir videre bearbeidet, f.eks. ved spesialprosessering, reprosessering eller sammenstilling med andre data, skal resultatet fra dette arbeidet sendes til Oljedirektoratet samtidig som det er tilgjengelig for rettighetshaver, uavhengig av om dette deles med de øvrige rettighetshaverne.

I tillegg til de dataene som er nevnt ovenfor, kan Oljedirektoratet kreve å få tilsendt andre data og resultater på det format Oljedirektoratet bestemmer.

Bestemmelsen i § 25 utfyller bestemmelsen i petroleumsforskriften § 6. Om innsamling av data står det her;

§ 6. Meddelelse av opplysninger i forbindelse med undersøkelser mv.

Så snart som mulig og senest innen tre måneder etter at den enkelte aktiviteten i medhold av en undersøkelsestillatelse er fullført, skal rettighetshaver sende data, registreringer og resultater fra aktiviteten til Oljedirektoratet. Med mindre Oljedirektoratet ønsker oversendelse av rådata, skal data som krever bearbeiding ut over 3 måneder sendes så snart de er bearbeidet. Rettighetshaver skal videre opplyse om resultatene mv. fra undersøkelsen skal være omsettelige.

Formatkravene til dataene er nærmere fastsatt i ressursforskriften § 4.

§ 4. Format og måleenheter

Formatkrav til materiale og dokumentasjon kan fastsettes av Oljedirektoratet. Om ikke annet er angitt, skal geografi oppgis som geografiske koordinater/koordinatpar i Europeisk Datum 1950 (EPSG:4230) DDMSS format. For geografi som er transformert til Europeisk Datum 1950 (EPSG:4230) skal det oppgis informasjon om originalt datum og benyttede transformasjonsparametre.

Materiale og dokumentasjon som sendes, eller på annen måte gjøres tilgjengelig for Oljedirektoratet, skal ha entydig identifikasjon og nødvendig teknisk informasjon om kvalitet og egenskaper.

I dokumentasjon til myndighetene skal det fortrinnsvis brukes metriske enheter i henhold til SI-systemet.

Det er dermed gitt en hjemmel i forskrift til å kreve inn geodataene, at avlevering skal skje vederlagsfritt, og i et bestemt format.

Innsamling av data er også hensyntatt ved tilbakelevering, oppgivelse, bortfall eller utløp av en utvinningstillatelse, jf. ressursforskriften § 27.

§ 27. Geofaglig materiale og dokumentasjon fra utvinningstillatelser ved tilbakelevering, oppgivelse, bortfall og utløp

Rettighetshaver skal sende Oljedirektoratet en statusrapport innen 3 måneder etter at en utvinningstillatelse oppgis, bortfaller eller utløper. Rapporten skal gi opplysninger om eventuelle innsamlede data, utførte studier og resultater av disse samt gi en oversikt over mulige prospekter i utvinningstillatelsen. I tillegg skal det gis en oversikt over alt geofaglig materiale og hvor dette er oppbevart, sammen med informasjon om lagringsformat.

Rettighetshaver skal i tillegg, og vederlagsfritt, sende alt vesentlig geofaglig materiale og dokumentasjon fra det området som tilbakeføres ved oppgivelse, bortfall eller utløp av en utvinningstillatelse dersom dette ikke er oversendt myndighetene tidligere. Tilsvarende gjelder ved tilbakelevering av deler av området for en utvinningstillatelse

Etter ressursforskriften § 25 kan Oljedirektoratet peke ut andre til å forvalte dataene som leveres inn. Oljedirektoratet har etablert en nasjonal database kalt DISKOS hvor all informasjon som rapporteres inn etter § 25, legges inn. DISKOS er et joint venture mellom Oljedirektoratet og oljeselskaper på norsk sokkel, driftet av Oljedirektoratet.

Databasen fungerer på den måten at partene som er med i DISKOS vil få tilgang på dataene i databasen når de er frigjort. Deling av data i DISKOS er regulert av de vilkår som gjelder for bruken av databasen. Det er oljeselskapene og konsultantselskapene som er medlemmer. I tillegg har universiteter og forskningsinstitusjoner gratis tilgang til basen. DISKOS er også en offentlig tilgjengelig portal hvor man kan bestille data hvis man ikke er medlem. Innsyn vil da avgjøres av reglene om taushetsplikt i petroleumsforskriften § 85, i tillegg til de vanlige reglene om innsyn i offentlighetsloven.

Det er etablert omfattende veiledning knyttet til innrapporteringsplikten i ressursforskriften § 25. Det er utarbeidet en egen veileder som kalles "gul bok". Veiledningen gir retningslinjer på rapporteringskrav, formatkrav og kvalitetskrav til de data som leveres inn. Ifølge veiledningen skal data leveres med geografiske koordinater/koordinatpar i Europeisk Datum 1950 (EPSG:4230) DDMMSS format. Dersom referanserammen på de innsamlede dataene er en annen finnes det egne retningslinjer for transformasjon av data til nevnte referanseramme ED50. Det er krav i henhold til denne veiledningen at geodataene som leveres inn i DISKOS leveres inn i ett av de standard formatene som listes opp her (i veiledningen referert til som OGP P2, OGP P1 og OGP P6). Det er også en egen oversikt over hvilke formater som aksepteres ved utveksling av "Seismic Trace Data".

Rett til gjenbruk av data er delvis regulert i petroleumsforskriften § 85 som har regler om taushetsplikt. Her er all informasjon som sendes inn til myndighetene taushetsbelagt i et bestemt antall år, ettersom hva slags data det er snakk om. Etter at taushetsplikten er utgått må de som ønsker å ta i bruk dataene fra DISKOS avklare dette med dataeier. Rettighetene til å bruke dataene vil da som regel reguleres i en avtale med den enkelte dataeier, eventuelt kan dataeier anse dataene som åpne og frigjøre de for gjenbruk.

5.3.2 Forvaltning av regelverket i praksis

Data blir i stor grad gjenbrukt innenfor samme type aktivitet når de først er frigjort etter bestemmelsen om taushetsplikt.

Det finnes omfattende veiledning knyttet til hvordan rapportering av data skal skje for at dataene skal være av god kvalitet, at for at de skal være validert og mest mulig digitalisert.

Når det gjelder rettighetsproblematikken fungerer det slik at når data i DISKOS først er frigjort etter taushetsreglene kan de fritt hentes ut av DISKOS av medlemmene. Men det er fortsatt eierrettigheter knyttet til disse dataene. Det er da opp til den som henter dataene og overholde disse rettighetene ved bruk. Her er det en del usikkerhet som gjør at det fulle potensiale for gjenbruk av dataene antagelig ikke blir utnyttet fullt ut.

Ressursforskriften har i § 4 satt krav til hvilke geografiske referanserammer som skal benyttes i dokumentasjonen som skal rapporteres inn til Oljedirektoratet. Operatørene og konsulentene som samler inn data har også andre rapporteringskrav i andre regelverk som de skal følge, og disse har ofte andre geografiske referanserammer. Dette medfører at data må transformeres over i en annen geografisk referanseramme når de skal rapporteres inn.

6 Konklusjoner

6.1 Funn

6.1.1 Lovverket er fragmentert

Gjennomgående for de prosessene arbeidsgruppen har sett på, er at de ulike elementene knyttet til gjenbruk av data er regulert i ulikt regelverk. Dette bidrar til at regelverket er lite tilgjengelig for aktørene på området. Det bidrar igjen til usikkerhet og manglende oversikt hos aktørene rundt hvilke krav som stilles.

Eksempel

I planprosessen er det krav og reguleringer knyttet til gjenbruk av data både i plan- og bygningsloven, kart- og planforskriften og konsekvensutredningsforskriften, i tillegg til at spørsmålet om rettighetene til dataene behandles i åndsverkloven.

At regelverket er fragmentert, stiller større krav til kompetanse og ressurser hos de som skal sette seg inn i regelverket. Der denne kompetansen og disse ressursene mangler, kan konsekvensen bli at dataene ikke leveres inn etter de kravene, og i det omfanget, som lovverket legger opp til. Dette vil ha stor betydning for gjenbrukspotensialet.

I utredningen ser arbeidsgruppen at det eksisterer virkemidler i lovverket som skal sikre gjenbruk av data, men disse er ikke alltid tilstrekkelig kjent blant etatene som forvalter regelverket. Manglende kunnskap om virkemidlene som ligger i lov og forskrift, vurderer arbeidsgruppen som et hinder for økt gjenbruk. Manglende kunnskap om eksisterende regelverk kan både skyldes for lite ressurser til å sette

seg inn i regelverket, men også at regelverket er gjort lite tilgjengelig gjennom f.eks. veiledningsmateriell.

Eksempel

I konsekvensutredningsforskriften § 24 stilles det krav om at data skal «systematiseres i samsvar med standarder når disse foreligger». Tilbakemeldingen fra kommunen arbeidsgruppen har snakket med, er at man mangler nødvendig kunnskap om kravene og virkemidlene som finnes i regelverket.

6.1.2 Mangelfull regulering av hele prosessen

Ved regulering av den enkelte prosess er fokuset som regel utelukkende på kravet til at myndighetene skal få inn et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for å foreta de beslutningene de skal ta, for eksempel gi en tillatelse eller en konsesjon. Data som ressurs, som kan deles og gjenbrukes av andre og i andre sammenhenger, har tradisjonelt ikke vært fokuset i lovgivningsprosesser som involverer offentlige krav til kartlegging.

Arbeidsgruppen har sett at måten man regulerer datainnsamling og datadeling på også har betydning for muligheten til å senere kunne gjenbruke dataene. I noen tilfeller har for eksempel lovgiver valgt å fastsette spesifikke krav til dataformat eller referanseramme direkte i lov- eller forskriftstekst. Det medfører at når de tekniske kravene blir utdaterte er det vanskelig å endre forskriften i takt med den teknologiske utviklingen.

Eksempel

I ressursforskriften § 4 er det fastsatt hvilken referanseramme dataene skal leveres inn i. Dette holder på å bli en utdatert referanseramme, og konsekvensen er at operatørene må konvertere data over i et gammelt referansesystem når dataene skal leveres inn. Dette medfører at innleveringskravene blir vanskelig å etterleve for operatørene og at kvaliteten på dataene blir dårligere og vanskeligere å gjenbruke.

Gjenbruk av dataene er avhengig av at dette kan gjøres på en måte som ikke krenker eierrettighetene til dataene. Innsamlede geodata vil i mange tilfeller utgjøre et åndsverk. Arbeidsgruppen har inntrykk av at det er uavklart hvor langt unntaket fra opphavsrettslig vern i åndsverksloven § 14 strekker seg når det gjelder data innsamlet av private til bruk i offentlige søknadsprosesser. Rettslig usikkerhet knyttet til eierskap til geodata, kan utgjøre et hinder for økt gjenbruk.

6.1.3 Manglende sanksjonsmuligheter

Arbeidsgruppen har ikke sett noen eksempler på at det er knyttet sanksjonsmuligheter til manglende innlevering av data. Dette gjør at det offentlige

ikke får mulighet til å håndheve manglende innlevering av data, der innlevering ikke skjer frivillig.

En hjemmel til å sanksjonere manglende innlevering, for eksempel gjennom pålegg og tvangsmulkt, vil kunne bidra til å øke innleveringsgraden. Det er et ressurs spørsmål i hvilken grad ulike offentlige aktører vil ha kapasitet til å følge opp manglende innlevering i praksis. Arbeidsgruppens oppfatning er likevel at en mulighet til å sanksjonere manglende innlevering, vil kunne bidra til økt deling. Særlig vil dette være tilfelle der dataene har stor nok samfunnsøkonomisk nytte til at en offentlig aktør velger å prioritere ressurser til oppfølging av manglende innlevering. Arbeidsgruppen har ikke gjort noen nærmere kartlegging av hvor mye data som ikke blir levert inn på frivillig basis.

6.2 Løsningsforslag

6.2.1 Fokus på datafangst i lovgivningsprosessen

Tilstrekkelig lovregulering, sammen med gode tekniske løsninger, er viktig for å sikre gjenbruk av data. Dette krever at det er et fokus i hele lovgivningsprosessen på hva som skal skje med dataene som blir samlet inn.

Deling og gjenbruk av geodata bør være et gjennomgående hensyn i all ny lovgivning som innebærer krav til kartlegging som resulterer i geodata. For å oppnå at dette blir tatt hensyn til i de relevante lovgivningsprosessene foreslår arbeidsgruppen at det lages en egen veileder til utredningsinstruksen som går på datafangst og gjenbruk av data, slik det for eksempel er gjort for personvern.⁵

Forslag til tiltak

Lage en veileder til utredningsinstruksen som gjelder for ny lovgivning med krav til kartlegging og innsamling av geodata.

En slik veileder kan redegjøre for de ulike elementene som man bør hensynta når det blir produsert geodata for å sikre at disse kan bli gjenbrukt. For eksempel format- og kvalitetskrav til data, mulighet for å sanksjonere manglene innlevering av data og avklaring av rettighetene til data.

I en slik veileder kan man også få veiledning rundt de mer lovtekniske sidene som er viktig når deling og gjenbruk av geodata skal reguleres i lov eller forskrift. For eksempel dersom det skal stilles krav til dataformat eller referanseramme for data som skal kartlegges og leveres inn til myndighetene, så bør ikke de tekniske spesifikasjonene lov- eller forskriftsfestes.

I stedet bør slike tekniske krav og spesifikasjoner skrives inn i et rundskriv eller lignende som er enklere å endre. Slike dokumenter kan også sendes på høring for å sikre at demokratiske prinsipper blir ivaretatt, og så kan forskriften nøye seg med å

⁵ [Vurdering av personvernkonsekvenser - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

henvise til at de nærmere krav og spesifikasjoner som til enhver tid gjelder for kartlegging av geodataene finnes i et rundskriv, en oppgitt veileder etc.

Forslag til tiltak

Innta tekniske krav og spesifikasjoner til data i veileder, rundskriv eller lignende til loven, i stedet for direkte i lov eller forskrift.

Et annet tiltak for å sørge for at hensyn til deling og gjenbruk av geodata blir ivare tatt i forbindelse med utarbeidelse av regelverk som innebærer krav til kartlegging av geodata, er å legge til rette for at Nasjonal geodatakoordinator blir en egen høringsinstans. Denne rollen er i dag lagt til Kartverket. Kartverket innehar mange roller, og arbeidsgruppen mener at dersom Nasjonal geodatakoordinator blir en egen høringsinstans vil interesser knyttet til gjenbruk av geodata bli synliggjort i større grad. I tillegg må man sørge for at Nasjonal geodatakoordinator blir en høringsinstans i alle høringer som gjelder regelverksendringer på områder hvor det blir produsert geodata. Dette kan for eksempel fremheves i veilederen til utredningsinstruksen som arbeidsgruppen har foreslått ovenfor.

Forslag til tiltak

Nasjonal geodatakoordinator gjøres til en egen særskilt høringsinstans.

6.2.2 Tette hull i eksisterende regelverk

I allerede lovregulerte områder vil det være behov for å tette noen hull slik at hele prosessen knyttet til datafangst, deling og gjenbruk blir sikret. Dette kan være relevant både med hensyn til manglende regulering av alle forhold som er nødvendig for å sikre gjenbruk, og at de eksisterende reguleringene faktisk fungerer og er tilstrekkelige for at dataene som samles inn kan gjenbrukes.

I de tre prosessene arbeidsgruppen har sett på eksisterer det flere av elementene som er nødvendig for å sikre gjenbruk regulert, men det mangler regulering av eierskap og rettigheter til bruk av dataene flere steder. Det er heller ingen av regelverkene som inneholder noen form for sanksjonsmuligheter dersom dataene ikke leveres inn slik reglene sier.

Arbeidsgruppen antar at det vil være rom for forbedringer i de aller fleste lovregulerte prosesser som krever og resulterer i datafangst av geodata. Når slike regelverk skal revideres vil det være viktig at lovgiver også vurderer behov for endringer som vil sikre økt gjenbruk av geodata. I denne sammenhengen bør kompetansen til nasjonal geodatakoordinator benyttes.

Forslag til tiltak

Ved forberedelse av regelverksendringer innenfor et område, må myndigheten som forbereder saken også vurdere behovet for endringer i regelverket som vil sikre økt gjenbruk av geodata.

6.2.3 Klargjøre rettighetsproblematikk

Arbeidsgruppen har sett at usikkerhet knyttet til eierskap og rettigheter til viderebruk av data utgjør en hindring for gjenbruk. Særlig gjelder dette spørsmålet om opphavsrett til geodata etter åndsverkloven.

NVE har vurdert spørsmålet om opphavsrettslig vern knyttet til geotekniske rapporter fra plan- og byggesaker etter åndsverkloven § 14. NVE konkluderer i sin vurdering med at åndsverkloven § 14 gir enhver mulighet til å publisere geotekniske rapporter og grunnundersøkelser uten å be om samtykke fra eier hvis denne informasjonen har vært en del av en plan- eller byggesak og dermed dannet grunnlaget for kommunens myndighetsutøvelse.⁶

Etter arbeidsgruppens oppfatning vil det være hensiktsmessig om spørsmålet knyttet til opphavsrettslig vern for geodata innsamlet etter offentlige krav utredes på et mer overordnet plan av ansvarlig departement. Dette vil gi forutsigbarhet for alle aktører, både offentlige og private, og dermed bidra til at dataene i større grad kan gjenbrukes.

Forslag til tiltak

Ansvarlig departement må klarlegge rekkevidden av det opphavsrettslige vernet for geodata samlet inn etter offentlige krav.

6.2.4 Mer kunnskap og veiledning

Arbeidsgruppen har et klart inntrykk av at manglende innlevering, deling og gjenbruk av geodata i mange tilfeller ikke dreier seg om manglende regulering i lov eller forskrift, men manglende kunnskap og veiledning om de reglene og juridiske virkemidlene som eksisterer. Dette knytter seg særlig til de mulighetene som er fastsatt i konsekvensutredningsforskriften § 24 til å kunne kreve data levert inn til offentlige databaser i samsvar med fastsatte standarder.

Begrensede ressurser hos de som forvalter regelverket gjør det vanskelig å tilegne seg nødvendig kompetanse om hvilke krav som kan stilles til de som samler inn geodata. For å sikre at de offentlige myndighetene har nødvendig kunnskap om regelverket bør det utarbeides god veiledning som gjøres tilgjengelig for den enkelte etat som forvalter regelverket.

Det er viktig å sikre kunnskap hos de som forvalter regelverket både om hvilke muligheter som finnes for å kunne kreve inn geodata i et format som gjør at de kan gjenbrukes, og hvor disse dataene skal legges inn.

Forslag til tiltak

Arbeide videre med å øke kunnskapen om eksisterende regelverk gjennom ulike kompetansehevingstiltak, veiledning og informasjon.

⁶ Brev fra NVE datert 27.11.2019

